

LYKA KÁROLY

HETVENEDIK SZÜLETÉSNAPIJÁRA

Irta: *Petrovics Elek*

LYKA KÁROLYRól sok jót mondani könnyű, eleget lehetetlen. Egész életében dolgozott és minden munkája hasznos volt. Mindig jó úton járt és mindig a maga útján.

Önálló módon oldott meg még olyan sablonra csábító feladatot is, mint amilyen a képzőművészetek történeti és technikai fejlődésének kézikönyvbe szánt ismertetése: érdekes egyéni kísérletet tett arra, hogy a művészi stílus tényezői közül minden művelődési korszakban annak a szerepét tegye tüzetes vizsgálat tárgyává, amelynek legnagyobb jelentősége volt az illető korszak művészetének kialakításában. Eredeti volt abban is, hogy a magyar művészettörténet körében azzal a századdal foglalkozott leginkább, amelynek feldolgozásával sokáig keveset törődtek: a XIX. századdal. Ez a század eddig legnagyobb korszaka volt művészetünknek, de művészettörténeiseink mintha keveselték volna történeti ízét, túlságosan frissnek tartották volna anyagát a történeti feldolgozás számára és a vele való foglalkozást kevésbé illőnek a tudomány méltóságához, mint a régebbi korok kutatását. Az irodalomtörténet művelőinek munkásságában már rég teljes mértékben kifejeződött ennek a századnak nagy jelentősége. Olyan kitűnő férfiak foglalkoztak irodalmának vizsgálatával, mint Toldy, Gyulai, Beöthy, Riedl s az utolsó évtizedekben is új szempontokban bővelkedő, érdekes munkák jelentek meg erről a tárgyról. A művészet szempontjából sem jelent kevesebbet számunkra a XIX. század, s milyen messze jártunk mégis feldolgozása dolgában az irodalom mögött. Lyka Károly meglátta, hogy mennyi itt a pótolnivaló és ezen a téren is megtette a magáét. A *Művészet* című folyóiratban, melyet 16 éven át (1902—1918) szerkesztett, állandó rovatot tartott fenn a hazai művészet történetére vonatkozó adatok számára. Ő maga évtizedeken át szedgette össze az egykorú irodalmi forrásokból, levelezésekből a XIX. század művészetével kapcsolatos anyagot. Mintegy négyezer kötetet és füzetet nézett át evégből és a műtárgyak sokaságát tekintette meg. Anyagának egy részét *A táblabíróvilág művészete* című négykötetes munkájában fel is dolgozta, mégpedig felette vonzó és érdekes módon. Az adatok halmazából karképet formált és megtöltötte azt az élet melegségével.

Már ezekben és egyéb történeti munkáiban is fel lehet ismerni Lyka Károly szellemének uralkodó jellemvonását: az oktatás szenvedélyét és képességét. Még jobban kidomborodott ez azokban az írásaiban, amelyek a modern művészetről szólnak: *A festészet újabb irányai* és *Kis könyv a művészetről* című könyveiben s hírlapi bírálatainak és egyéb cikkeinek végtelen sorában. A közönségnek a művészet megértésére és megszeretésére való nevelése volt ezekben a célja, s amit elért: életének legfőbb eredménye. Akkor lépett fel, mikor a modern naturalizmus vívta nálunk harcait, s ő bátran küzdött az áramlat legjobb tehetségeinek elismertetéseért. De nagy igazságtalanság lenne nem látni benne mást, mint ennek az áramlatnak egyoldalú harcosát. Éppen elég érzéke volt a stílus-törekvések iránt is, Székely Bertalan falfestő művészetét is tüzetesen tanulmányozta és szeretettel magyarázta. Csak a lelketlen recept, az üres sablon ellen küzdött következetesen és azt az alantas novellisztikát támadta, amely ponyvaízü ötletekkel akarta pótolni a nemesebb művészi tartalmat. S nyugodt, világos ítélete akkor sem hagyta cserben, mikor a festők távolodni kezdtek a természethűségtől és új utakra tértek. Mint mindig, igyekezett most is megérteni és megértetni a jobb törekvéseket, megkeresni a komolyabb tehetségeket, s azzal, hogy csak velük foglalkozott, egyben hallgatólag elítélte a léhaságot és blöfföt.

Ami módszerét illeti, nem elméleti feltevésekből, hanem a művész mesterségéből és maguknak a műtárgyaknak vizsgálatából indult ki s minél tüzetesebben tárgyalta a művészet és a természet kapcsolatát. Azt vallja, hogy minden irány sorsa, jelleme és jelentősége festés közben, a műhelyben dől el. Nem is lehet mást várni olyan írótól, aki egykor maga is festőnek készült és — Arany János szavai szerint — «énekesből lett énektanár».

Azonban sem oktató tehetsége, sem polihisztóri tudása, sem kitűnő írói képessége nem tölti még ki azt a fogalmat, amelyet Lyka Károly neve jelent nekünk. Ehhez hozzátartozik az *ember* is, aki az oktató, a tudós és az író erényeit magasabb erkölcsi synthesisben egyesíti. Lyka Károly tanítása azért meggyőző, mert ő maga meg van győződve, propagandája azért eredményes, mert hitet, jóakaratot és tisztaságot érzünk mögötte és tudjuk, hogy amit mond és ír, azt egész életének pecsétjével hitelesíti. Hetvenedik évének elérésekor hódolattal és szeretettel üdvözljük.